

OBLIKOVNE POSEBNOSTI HIŠNIH IMEN V VNANJIH GORICAH

Vnanje Gorice so stara barjanska vas v sedlu dveh osamelcev, *Vélikega vrha* in **Góliča (húlče)*, jugozahodno od Ljubljane. V srednjeveških urbarskih zapisih je sedem kmetij obsegajoča vas najprej imenovana in dem *Nidern Pühell* ali *czu dem Pühel* (1414), nadaljnji taki zapisi pa variirajo še med *zu dem Juderpuhl* ter *Ausser Goriczach* (1444). Samomnožinsko ime *Vnárjijh Goríc* se je najbrž oblikovalo ob soočenju z imenom *Nótranjijh Goríc*, katerih vaščani se prav tako imenujejo *Goričovci (hárčouca)*. Eni in drugi vaščani se zato podobno brezoviškim *Krompírjovcem (krampérjovcem)* v šali dodatno delijo na notranjegoriške **Sókarje (súkarje)* in vnanjegoriške *Fizólarje (fáržavarje)*.

V Avstriji ter Avstro-Ogrski so se Vnanje Gorice razvijale in širile postopoma in tako je bilo tudi v prvi Jugoslaviji. Pravi prevrat je prinesla šele druga polovica tega stoletja, ko so bližnjo Ljubljano začeli polniti ljudje z vseh vetrov druge Jugoslavije in je priseljencem s širšega slovenskega in delno hrvaškega podeželja pogosto ostala le zasebna pozidava mestne okolice. Tudi v Vnanjih Goricah so močno obdavčeni kmetje tedaj začeli razprodajati zazidalno polje okrog jedra vasi, zlasti *pod Dólgo njivo* in *na Ta novi pótí*, in ob slovenski osamosvojitvi so priseljenci sestavljali že polovico vnanjih Goričovcev *Vnárjčanov*. Sezidane nove hiše v spalnih naseljih priseljencev, ki so zvečine v mestu zaposleni vozači, pri tem predstavljajo svet zase, ker se tesnejše vezi z domačini šele oblikujejo predvsem v šoli in v cerkvi ter v diskah in v strankah.

Soočenje dveh svetov se mimo nasprotja domačega narečja mestnemu prostorečju kaže tudi v hišnih imenih. Ta se pri hišah domačinov praviloma razhajajo z obstoječimi ali nekdanjimi mlajšimi ali starejšimi priimki hišnih gospodarjev, pa čeprav navsezadnje le glasovno, kakor v primerih:

Čúden	Čúdenj	(čúdi)
Lahárner	Lahájnar	(laxáinar)
Mértelj	Mértl	(mértəl)
Šífrer	Šíflar	(šífler)

Tu pa tam je že izoblikovano kakšno novo hišno ime tipa *Amfora* kot ime gostilne oziroma tipov *Síd* (=sosed) namesto nekdanjega *Móžika* (=možka) ali *Slavónc* namesto nekdanjega *Matévža*, nastalih ob preprodaji hiš bližje vaškega jedra. Podobne posamične spremembe so se pojavljale že prej, ko je s spremembo dejavnosti na primer nekdanji *Króvec* postal *Žgánjar*. Očitno novo pa je spet hišno ime *Věč ko dóhtar*, primerljivo z enobesednim hišnim imenom *Drpálež*, kolikor je slednje res nastalo iz klica *Drž pa lě (skriváca)*!

Posebna hišna imena so torej lastna predvsem staremu vaškemu jedru nasproti skladnosti imen hiš s priimki njihovih lastnikov v novih naseljih. Posebnim hišnim imenom so pri tem navadno enaka imena hišnih gospodarjev in včasih gospodinj. V tej zvezi je zanimiv primer, ko se nečaki in nečakinje iste *Šústarjove* po stricu *Fránchnu* imenujejo tudi *Fránchnovi (fráncənoy)*, po teti *Míci* pa *Míchnovi (mícənoy)*. Razhajanje hišnih imen z imeni hišnih gospodarjev je bolj redko in ga na zunaj zaznamuje že raznotero vezanje s predlogi lege in ne le s predlogom *pri (pər)* ter opisovanje imen hišnih gospodarjev ali gospodinj s svojilnimi sintagmami tipa *Blátova Mára (bwátava mára)* po vzorcih:

Bláto	(na bwát)	Blátov -a	...
Hrīb	(na xřib)	Hrřibov -a	...
Korřto	(pər karřt)	Korřtov -a	...
Váhtnica	(u vátənc)	Váhtnicin -a	...

Podobno se s sintagmami poimenujejo sprva brezočetni ali priženjeni gospodarji hiš, ki so dobile imena po gospodinjah, tipa *Jéricin Filíp* (ièrcən, fəlip) po vzorcih:

Anka	(āŋka)	Ankin -a	...
Brínouka	(brínouka)	Brínoukin -a	...
Hrībouka	(xřibouka)	Hrīboukin -a	...
Jérica	(ièrcā)	Jéricin -a	...

Ustrezno nasprotje predstavljajo svojilne sintagme novjših hišnih imen, narejenih po krstnih hišnih imenih gospodarjev:

Andréjec	(əndrěic)	Andréjcov -a	...
Ivan	(ivan)	Ivanov -a	...
Jóhan	(iōxan)	Jóhanov -a	...
Matíja	(matíja)	Matíjatov -a	...
Stánko	(stāŋko)	Stánkotov -a	...
Tóne	(tōne)	Tónetov -a	...

Stara hišna imena namreč nastopajo v obojespolnih oblikah, za gospodarje in gospodinje:

Andréjčovec	(əndrěičouc)	Andréjčovka	Andréjčov(cou) -a	...
Bésničān	(bēš ənčēn)	Bésničanka	Bésničānov -a	...
Brínovec	(brínouc)	Brínouka	Brínovcov -a	...
Drobníčovec	(drabničouc)	Drobníčovka	Drobníčovcov -a	...
Ižānec	(ižānc)	Ižānka	Ižāncov -a	...
Jóžkovec	(iōškouc)	Jóžkovka	Jóžkov(cou) -a	...
Otresáč	(vatərsáč)	Otresáčka	Otresáčov -a	...
Šínkovec	(šinjkc)	Šínkovka	Šínkoucou -a	...
Tomázovec	(tamážouc)	Tomážovka	Tomážov(cou)	...
Žiróvec	(žərouc)	Žiróvka	Žiróvcov -a	...

Primerjava s pripisanimi svojilnimi pridevniki razkriva delno težnjo po zblizanju imen hišnih gospodinjskih s temi pridevniki. Vendar ostaja še veliko drugih samostojnih izpeljav:

Kržè	(kəžè)	Kržèla	Kržétov -a	...
Slabè	(swabè)	Slabèla	Slabétov -a	...
Gršák	(gəšák)	Gršákulja	Gršákov -a	...
Pežák	(pəžák)	Pežákulja	Pežákov -a	...
Birt	(bērt)	Birtinja	Birtov -a	...
Júrčman	(iūrčman)	Júrčmanica	Júrčmanov -a	...
Józman	(iōžman)	Józmanica	Józmanov -a	...
Kôrlež	(kwàrlež)	Kôrležica	Kôrležov -a	...
Prímež	(prímež)	Prímežica	Prímežov -a	...
Čámernik	(čámernik)	Čámernica	Čámernikov -a	...
Zahóstrnik	(zaxōstəŋk)	Zahóstrnica	Zahóstrnikov -a	...
Kadiŋnik	(kadīŋk)	Kadiŋnica	Kadiŋnikov -a	...
Roběžnik	(ərběžəŋk)	Roběžnica	Roběžnikov -a	...
Mrák	(mrák)	Mrákica	Mrákov -a	...
Marínko	(marínka)	Marínkica	Marínkov -a	...
Kováč	(kaváč)	Kovačica	Kováčov -a	...

Izpeljave so posebno značilne pri imenih hiš in njihovih gospodarjev na *-ar*. Imena s to pripono hkrati nakazujejo nekatere dodatne dejavnosti v siceršnjem kmečkem okolju:

Lončár	(<i>ʋəɲčár</i>)	Lončarica	Lončárjov -a	...
Zidár	(<i>zəɖár</i>)	Zidarica	Zidárjov -a	...
Čěšnar	(<i>čěšnar</i>)	Čěšnarica	Čěšnarjov -a	...
Žnidar	(<i>žnidar</i>)	Žnidarica	Žnidarjov -a	...
Srákar	(<i>srákar</i>)	Srákarica	Srákarjov -a	...
Cěňkar	(<i>cěňkar</i>)	Cěňkarica	Cěňkarjov -a	...
Célar	(<i>cěvar</i>)	Célarica	Célarjov -a	...
Dólar	(<i>dúler</i>)	Dólarica	Dólarjov -a	...
Böbnar	(<i>bʋəɓnar</i>)	Böbnarica	Böbnarjov -a	...
Měžnar	(<i>měžnar</i>)	Měžnarica	Měžnarjov -a	...
Gášpar	(<i>ɣášpar</i>)	Gášparica	Gášparjov -a	...
Kápusar	(<i>kápsar</i>)	Kápusarica	Kápusarjov -a	...
Zděšar	(<i>zděšer</i>)	Zděšarica	Zděšarjov -a	...
Kájžar	(<i>kájžer</i>)	Kájžarica	Kájžarjov -a	...

Res pa je, da je najbolj pogosta popolna ali delna ubranost imen hišnih gospodinj s svojilnimi pridevniki:

Andrejón	(<i>əndəɹjɔɲ</i>)	Andrejónouka	Andrejónov -a	...
Antón	(<i>əntɔɲ</i>)	Antonóuka	Antónov -a	...
Arnějček	(<i>ərnějččk</i>)	Arnějčkouka	Arnějčkov -a	...
Fráncłček	(<i>fráncłččk</i>)	Fráncłčkouka	Fráncłčkov -a	...
Gájšter	(<i>ɣájštər</i>)	Gájštrouka	Gájštrov -a	...
Hkávéc	(<i>ɣkávɛc</i>)	Hkávčouka	Hkávčov -a	...
Jápelj	(<i>jápəl</i>)	Jápljouka	Jápljov -a	...
Körl	(<i>kɔvərəl</i>)	Körlnouka	Körlnov -a	...
Lúkec	(<i>lúkc</i>)	Lúkcouka	Lúkcov -a	...
Matiček	(<i>matičk</i>)	Matičkouka	Matičkov -a	...
Petráč	(<i>pətráč</i>)	Petráčouka	Petráčov -a	...
Pétrc	(<i>pětərɔc</i>)	Pétrčouka	Pétrcov -a	...
Savínček	(<i>savínččk</i>)	Savínčkouka	Savínčkov -a	...
Šimen	(<i>šimɔɲ</i>)	Šimnouka	Šimnov -a	...
Tíne	(<i>tíne</i>)	Tínetouka	Tínetov -a	...
Tínc	(<i>tínc</i>)	Tíncouka	Tíncov -a	...

Delna ubranost se kaže v izpeljavni izjemnosti starejših imen hišnih gospodinj *Hkávčouka* in *Pétrčouka* ne le nasproti svojilnim pridevnikom *Hkávčov* in *Pétrcov* ter *Andrejčou(cov)* in *Drobničoucov*, ampak tudi nasproti mlajšim imenom hišnih gospodinj *Lúkcouka* in *Tíncouka*. Ob že navedenih pridevniških dvojnicah *Andrejčou(cov)*, *Jóžkov(cov)* in *Tomázou(cov)* je mimogrede omenljiva še samostalniška dvojnica *Čěšn(ou)ar*. Pri starejših hišnih imenih pa je glede na mlajša nastajajoča naposled treba opozoriti tudi na pare, ki izdajajo različno pregibanje imen podobnih izglasij:

Lúka	(<i>lúka</i>)	Lúkouka	Lúkov -a	...
Jáka	(<i>jáka</i>)	Jákatouka	Jákatov -a	...
Jápelj	(<i>jápəl</i>)	Jápljouka	Jápljov -a	...
Měrtl	(<i>měrtəl</i>)	Měrtlouka	Měrtlov -a	...

Različne oblike istih krstnih imen so važne za ločevanje hiš tipa *Antón* in *Tóne*, kolikor se hišna imena tako ali drugače ne oprilaščajo, na eni strani spriču nahajanja *Mráka na Vasi* (*na vas*) in *na Streméni* (*na st rméni*), na drugi strani pa v protistavi *Martínov óče* (*mǎrtínov váče*) ali *Korénova máti* (*karénava máti*). Vse to variriranje je odsev pomembne vloge hišnih imen v vaškem življenju, ki ima svoje bolj ali manj trdne posebnosti nasproti mestnemu direndaju.

UDC 808.63-313(497.12 Vnanje Gorice)

Summary

Vlado Nartnik

FORMAL SPECIFICITIES OF THE HOUSE NAMES IN VNANJE GORICE

Vnanje Gorice is an old village near Ljubljana with a great deal of immigrants. The confrontation between the native and immigrant population results also in the house names, which differ according to the names of house owners. Special house names are usually identical with the names of owners and sometimes ladies of the house: when they are different, the names of house masters or ladies of the house are described with possessive syntagms of the type *Blato — Blatova Mara*. Old house names mostly appear also in two-gender forms for the masters and ladies of the house, respectively: *Andrejčovec — Andrejčovka*. The comparison with possessive adjectives unveils a partial tendency for rapprochement of the names of ladies of the house with these adjectives. A partial correspondence is shown in the exceptional derivations of the older names of ladies of the house of the type *Hkavčovka* and *Petrčovka* vs. the possessive adjectives *Hkavcov* and *Petrov*, and vs. the younger names of ladies of the house of the type *Lukovka* and *Tincovka*. With older house names it is in view of the older ones also necessary to draw attention to the pairs that reveal different inflections of the type: *Luka — Lukovka — Lukov* vs. *Jaka — Jakatov* or *Japelj — Japljovka — Japljov* vs. *Korl — Kornov*. In order to tell the houses apart different forms of the same Christian names of the type *Anton* and *Tone* are used.